

**Закордонне бюро
Української
Радикально-Демократичної
Партії**

119

Бюлетень ч. 8

Видання неперіодичне
1933

21. 8438/8

ЗАКОРДОННЕ БЮРО

УКРАЇНСЬКОЇ РАДИКАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

В Ю Л Е Т Е Н Ї

136732/8

ч. 8

червень 1933.

.....

РЕВІЗІЯ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ.

Як відомо, велика війна закінчилась тяжким погромом союзних центральних держав, що на їх чолі стояла Германія. Відповідно тому тяжкими були й умови миру, продиктовані їм договорами у Версалі, Трианоні тощо.

Договори ті збудовані були згідно з такою формулою. По-перше, - в тому, що війна сталася, винні центральні держави й особливо Германія, а тому вони мають покрити всі шкоди й збитки /т.зв. репарації/, спричинені за час війни антантським державам; по-друге, аби війна не повторилася, переможені держави були обмежені в своїх правах на армію; по-третє, на основі принципу самоозначення, названі держави мали зректися від захоплених ними в історії чужо-національних територій.

Переведена до життя формула ця дала такі результати. Одна з центральних імперій /Австро-Угорщина/ зникла з європейської мапи, а на її місці повстали нові чи збільшені національні держави /Югославія, Румунія, Польща, Чехословаччина/. Щож до інших переможених союзників, то вони мусили поступитися частиною своєї території на користь своїх сусідів. Далі встановлена була максимальна цифра для армій переможених держав та кількісне їх озброєння, а також і висота репараційних внесків на користь переможців, які вони мали вносити ратами на протязі десяти років. В наслідок того в Європі повстало два сорти держав: одні, - переможці та т.зв. нейтральні, які користались, як і давніше, повною суверенністю

в своїх внутрішніх справах, а другі - переможені - в тих правах були обмежені на користь перших.

В історії таке явище не нове, - переможені завжди бували більше-менше знижені у правах своїх. Але попередня історія не знала існування такої міжнародної інституції, яка встановлена поперше Версальським договором та яка зветься Лігою Націй. А ця Ліга збудована якраз на тому принципі, що не мусить існувати привілейованих і непривілейованих держав а всі вони - переможці й переможені, малі й великі - мають бути рівними правами своїми.

Звідси теоретична неможливість утримати надовго встановлене договорами нерівноправня, й зміна його стала зразу ж питанням часу дипломатичної зручності й внутрішньої самочинності переможених. Німеччина /інші держави поминаємо, бо вони працювали на міжнародньому полі не самотійно, а йшли лише німцям у слід/ виявила й те й друге, і за часів Штрезмана, Брїнінга та фон Папена допрацювалася до того, що питання про її вину за війну пішло в напam'ять, репарації фактично анульовані, що їй було офіційно й принципово визнано рівні права й на озброєння.

Труднішою була справа з ревізією територіяльної частини мирових договорів. Тут ішло вже питання не про ті чи інші фінансові та економічні інтереси, а про далеко важливіші рiчi, бо - про саме існування чи занепад нових збільшених держав у середній Європі та на Балканах. А в тім і в цій площині праця германської дипломатії досягла була блискучих наслідків, використавши для того, як теоретичну підставу, один із параграфів статуту тої ж самої Ліги Націй, що в ньому говориться про можливість, при певних умовах, перегляду тих чи інших постанов мирових договорів. Справа зайшла так далеко, що Європа опинилася була перед утворенням відомої Директорії з чотирьох великих держав, яка своїм спеціальним завданням мала б то мала перевести ревізію державних кордонів так, щоб сталося це без війни чи збройних заколотів.

Поява Адольфа Гітлера на чолі германської влади сплутала була всі карти й шляхи міжнародньої політики. Расовий націоналізм гакенкрейцерів знижив чужо-державні симпатії до Німеччини, а неприкритий, - і то в самій Європі, - їх імперіялізм, спрямований з першу чергу до негайного захоплення Австрії та до повороту Шлезвігу, Сілезії, польського коридору тощо

а в другу чергу - до колонізації німецькою родніс-
тв Сходу Європи; - викликав у германських контра-
гентів холодний роздум і зворіт до розсудливої обе-
режності. Так сталося з державами в ревізії терито-
ріально незаінтересованими чи забезпеченими що до
цього, як Англія, Франція, а навіть Італія. Другі мен-
ші - як Мала Антанта та Польща зваживши ситуацію
неприкрито висловились, що вказана ревізія для них
впрост - казус белий.

Карти заплутались але сама справа не припинилась.
У своїй порівнюючи поміркованій і лагідній промоз-
новий германський канцлер одступився від ідеї негай-
ної міжнародньої агресії а німецька дипломатія в у-
дарному порядку перевела ціле питання на старі й ви-
пробовані рейси пересправ у Женеві Римі Лондоні Па-
рижі тощо. В час коли писано ці рядки, годі сказати
щось певного щодо того, які будуть ближчі наслідки о-
тих пересправ, бо прикриті вони будь що будь, гутою
млою дипломатичної тесмниці. Ясно лише одно, що спра-
ва ревізії державних кордонів на порядку денному
стоїть і з нього вже не війде. - до того чи іншого
її вирішення. Це вже видко хоч би з того, що ідея про
Європейську Директорію, будь що будь, не замерла о-
статочно, а відродилась начеб то до нового життя.

Як маємо до всього того ставитись ми, українські
державники, праця яких спрямовано на відтворення са-
мостійної Української Народньої Республіки? Питання
складне, і не всі його елементи ясно зазначені.

Насамперед треба пам'ятати, що мирові договори для
нас чужі й необов'язкові, бо в їх складанню участі ми
не брали, й нагого підпису в них немає. Байдуками од-
нак, щодо них ми зоставатись не можемо, бо торкають-
ся вони подекуди й українських інтересів. Так, Вер-
сальський договір встановлює ануляцію Берестейсько-
го договору, а Трианонський містить у собі статутар-
не означення національних прав українського населен-
ня, що заведене було після війни до складу трох пе-
реможних держав.

Першу справу, а саме анулювання Берестейського
договору можна здавалося б, впрост проминути. Це вже
історія і сталась вона після того, як ми самі той до-
говір анулювали. Але й у цьому єсть, що над чим ми
не сміємо перейти до порядку денного без оговорки.
Річ в тому, що разом з анулюванням Берестейського
договору анульовано було фактично й ті численні ви-
знання де юре Української Народньої Республіки
які було переведено договорними сторонами. Цього фак-

та прийняти ми не можемо, бо анулювання договору - юридично - не містить в собі аналогічного анулювання вказаного визнання *de iure*. Це актуальною являється друга справа тоїто національні статуту. Згоди своєї на них, що правда офіційно ми не давали, але фактично прийняли їх як можливий вихід з тяжкого становища, бо інакше національні одружки наші оті могли б попасти до більшовицьких рук. Закаль однієї громадянської статуту й досі не переведені до життя ні в одній із вказаних вище держав. Тому політичним завданням нашого дня мусить бути, серед інших справ і праця над тим, аби оті статуту було таки зреалізовано. Тим ми не втручаємось до ревізії договорів і не беремо за них на себе відповідальності а лише нагадуємо про виконання того, що в договорах мається. нагадуємо тим хто поставив на них свій підпис.

А в тім до виру подій що можуть вибухнути в зв'язку з тим чи іншим вирішенням питання ревізії договорів без сумніву буде втягнуто й Україну й всі її політичні сили. Наше ім'я й наша проблема, що правда не завжди офіційно і не скрізь навіть офіційно, але уже й зараз, коли це оте рішення не настигло обома сторонами ревізіоністами, й анти-ревізіоністами, заводиться до обрахунку й стає навіть предметом якогось непрошеного а. почасти й непристойного міжнародного аукциону. Досить для цього нагадати фейерверкові українські комбінації Гітлеровського конфідента Розенберга у Лондоні та інших одей в інших містах. Тому то українська опінія щодо ревізії мирових договорів не безпредметна і мусить бути своєчасно аконкретизована, бо уже й на сьогодні треба нам знати, з ким підемо, по чій стороні станемо?

Групо поставивши питання треба було б поставити питання так, з німцями чи проти них? На це може бути лише одна відповідь. З колишніми німцями ми вже мали до справи в р. 1918 - досвід той видав дуже негативно. Сучасні? Гакенкрейпери? Книга їх вождя *Mein Kampf* / дуже виразно говорить нам про їх погляд на нас для них для "народу пагів", як вони себе звуть ми як і всі інші слов'яне менше вартісна нація, поганій для майбутньої німецької культури, елемент для їх панування. Використовують зараз вони для того й високий принцип самоозначення народів. Ми, мовляв, німці - великий народ, народ вождів, і закон самоозначення веде нас неминуче до великодержавного імперіалізму.

му над менше вартісними націями - в першу чергу на Сході Європи. Ми, українці, вказаний закон розуміємо інакше, бо не хочемо мати чужого ярма на своїй шії, не хочемо накладати його й на чийсь іншу ший. Про це вони зараз комусь з українців не говорили, яких обіцянок не давали б. Україні з ними не по дорозі.

Коли ж не з німцями, то з ким? Відповідь на це мусить бути, говорячи військовими термінами, подвійного порядку, а саме: 1. стратегічного, якою визначається загальний напрям і загальна мета, і 2. тактичного, яка визначає реальні сили, що їх можна доцільно в тому напрямі та для тої мети використати.

Перша відповідь говорить: з усіма тими великими й меншими чинниками міжнародної політики, які визнавали й визнають принципи демократії й права народів на самоозначення, а з ними й наше право на відтворення самостійної Української Народньої Республіки. Бо ж повстане наша держава на основі тих принципів, бо ж ми, українці, - діти демократії та закону самоозначення і батьків своїх благородних не зречемося ніколи.

Друга відповідь - порядку тактичного точно й реально, з назвою чинників, може встати і встане лише в час закресленого чину, коли означено буде обидва табори й головних противників коли настане година остаточного рішення. Пристанемо тоді ми до великого союзу держав великих і менших, далеких і сусідніх, до всіх тих, що матимуть посередні чи безпосередні спільні інтереси з нами.

Недоцільно, бо передчасно, було б зараз встановлювати точний склад вказаного можливого союзу. Одно хіба слід вказати уже й тепер Ревізія мирових договорів в значній мірі звязана на сьогодні з німецькою ідеєю, відомою *Drang nach Osten* що разом з гакенкрейцерами повстала до нового напруженого життя. Це явище в першу чергу загрожує всім слов'янським державам Європи, і вони з тим рахуються змагаючись триматись купи й з'єднуючи сили свої. Скільки нашої сили мусимо їм в тім допомагати, поважаючи до пори до часу усі взаємні кривди й непорозуміння й памятаючи про те, що така допомога диктується нам цілою історією й цілим майбутнім - слов'янським і разом з тим нашим українським.

6. Гловінський

ВНУТРІШНЯ БОРОТЬБА В УКРАЇНІ СОВІТСЬКІЙ

Така боротьба не припинялася на протязі цілого часу існування совітської влади. Приймала різні форми, переводилася різними засобами. Відбувалася вона і в лоні самої комуністичної партії /УКП, шумським, хвильовизм/ і поза нею /СВУ/. Проводилася в різних ділянках українського життя - захист національної української культури боротьба проти економічного висиску українського населення. Вживалося різних способів - од блискучого слова в писаннях Хвильового до стрілів з захованих обрізів включно.

Останній рік п'ятилітки /1932/ позначився новим обгостренням цієї боротьби. На цей раз боротьба зосередилася виключно на економічних позиціях. І цьому не доводиться дивуватися. Большевицька дійсність проблему економіки, проблему хліба висуває на перший план. Люде, що хронічно не доїдають, що не мають уяви про ліпший одяг, що відчувать постійний брак предметів найнеобхідніших, - ні про що інше думати не можуть. У тих, кому сучасна влада своєю економічною політикою несе загладу й знищення, перше місце займають інтереси господарчі. Ось чому надзвичайно тяжко в сучасній внутрішній боротьбі, яка відбувається на теренах України допускати моментів порядку ідеологічного. Але вони безумовно є, хоч і відійшли на другий план перед турботами про збереження фізичного існування людини.

Вже констатовано і незаперечним фактом є, що до неудач п'ятилітнього плану в першу чергу спричинилася Україна. Найбагатша частина Совітського Союзу Україна не захотіла взяти на себе той тягар соціалістичного будівництва, що на неї покладено московськими чинниками. Правда, і тягар цей був непомірно великий, порівнюючи з іншими частинами Союзу. Хлібоваго тівлі в значно більшій ступні обтяжали українське сільське господарство. Колективізація на Україні супроводилася більшою різністю й несла значно більше нищення українському хліборобові. Бо якраз Україна, як район продукуючий хліб, була віднесена до районів суцільної колективізації. І якраз на Україні перепро-вадження колективізації зустріло найбільший спротив з боку заможного селянства.

Хлібозаготівлі 1932 р. були вірвані на Україні й північному Кавказі, теж в значній мірі українській території. Не зважаючи на те, що вже під час виконання хлібозаготівель завдання на них було тричі зменшено, три області України - Харківська, Дніпропетровська й Одеська і цих зменшених завдань не виконали. Результатом цього було усунення обласних секретарів партії й визначення спеціального емісара московського центру, Постишева, щоб "прибрати до рук" і "навести лад" в першу чергу в самій комуністичній партії. Виявилось, що по стороні саботажної України заявила еліта комуністичної партії з її українських діячів. Не перший це раз українці комуністи опиняються в опозиції до московського центру. Тепер тільки ця опозиція особливо загрозлива, бо йде вона в парі з бурлінням в цілому народі українському, бо виявили й захищали ці опозиціоністи потреби й вимоги найширших мас українського населення, і то потреби й вимоги найживучіші, що відносяться до найістотніших інтересів кожної людини.

Які вигляди цієї боротьби? Перемагає позиція московський центр. І ця перемога дорого обходиться українському народові. Йде систематичне нищення найбільш активного, найбільш свідомого, найбільш здорового елементу. Руйнується добробут населення матеріальний, підриваються основи його духовної культури. Виселяються за межі рідного краю цілі села, впроваджується натомість елемент чужонаціональний, чужий по крові й духові українському народу. Все це спричиняється до нечуваних страждань мільйонів українського народу в сучасному, і наслідків цього не так легко можна буде повбавитися в майбутньому. Але з другого боку в цій боротьбі виявляється наочно повна протилежність інтересів України й Московського центру. Протилежність ця загострюється до одвертої боротьби, що охоплює широкі маси населення й приводить до національної свідомості всі його шари, навіть українських комуністів. Це дійсно добра, хоч і надзвичайно тяжка, "школа самотійности" для українського народу. І, пройшовши таку школу, український народ зможе не тільки собі самотійне державне життя здобути, але, здобувши, тривало його забезпечити.

Стан цієї боротьби на сьогодні? Відійшли на другий план всі інші проблеми, окрім проблеми хліба - і то не у широкому, лише у вузькому, літеральному розумінні цього слова. Проблема весняного сіва є центральною проблемою української й взагалі большевицької

дійсності. Ні вугіль, ні гавти, ні Магнітогорськ, ні Дніпрострой зараз большевиків не обходять. Важливо, надзвичайно важливо, - від цього залежить ціле існування большевизму, - чи Україна засіє свої поля: До машинно-тракторних станцій /МТС/ кинуто спеціальні ударні отряди ГПУ під назвою політичних відділів. Перед ударниками з колгоспів на з'їзді в січні б.р. розсипали перли красномовства і Молотов, і Каганович, і Ворошилов, і навіть сам Сталін. Ударно поставлено завдання - як найширше використати одноосібника, що, до речі, не виявляє жадного "соціалістичного ентузіазму" і взагалі не хоче засівати більше, ніж йому потрібно на найбідніше існування. А проте, комісар земельних справ України Одінцов відверто признається, що він не може сказати, скільки на Україні вже засіяно не тільки одноосібниками, але й колгоспами. І все ж доводиться видавати найгостріші розпорядження проти тих "шкідників", що буцім то виявилися на селі й перешкоджають колгоспникам виконувати їхні завдання. Коли совітська влада починає обвинувачувати когось в саботажі й шкідництві, це значить вона підготовляє ґрунт, щоб на когось звалити цілу невдачу своїх починань.

Саботаж, розуміється, існує, але це саботаж не окремих "шкідників", "недобитків розкуркуленого куркульства", не окремих осіб, що хочуть змагатися з совітською владою. Це саботаж цілого українського села, як одноосібників, так і колгоспників, саботаж, потім це твердити, усього народу українського, що не приймає ні економічної, ні політичної системи, накинута йому з Московського центру.

Ідеологічну ж базу цього саботажу найкраще виявляє кореспондент "Комсомольської Правди", який був посланий на Україну довідатися про причини "саботажу" і який доніс начальству, що "на Україні скрізь в колхозах, совхозах, бібліотеках, школах, районних управах і відділах інших установ засіли українські націоналісти. Вони не тільки займають відповідальні урядові посади, але пролізли і в лави партії. Скрізь ці бувші "петлюрівці", прихильники СВУ ведуть підривною працю, дуже зручно переплітаючи націоналістичну пропаганду з агітацією проти московського комунізму".

Таким чином "петлюрівство" та ідої ОВУ являються провідними в цьому "саботажі". Вони ж дають моральну силу для продовження цієї боротьби.

ТЕХНОКРАТІЯ.

І.

Не так давно слово "технократія" було одним з найбільш модних, особливо в Америці, і з тим циклом ідей, що наповнюють його зміст, з'єднувалися самі оптимістичні надії на краще майбутнє. Зараз про технократію згадують мало, спомини про неї зберігаються лише серед спеціальних та фахових кол, де ідеї Х. Скотта, творця теорії технократії, продовжують розроблятися. Цілком зійти на нівель вона ніколи не зможе, бо, як побачимо, в ній є зерно істини та адекватні розумні підвалини для нових перспектив майбутнього розвитку суспільства.

Свою теорію Х. Скотт почав проповідувати ще років п'ятнадцять тому назад. Вона й тоді зацікавила деякі наукові кола, і Колумбійський Університет запропонував йому і його співробітникам необхідні матеріали та засоби для дослідів в цьому напрямку. Це дало можливість Х. Скотту поставити свою працю на науковий ґрунт та розробити всю концепцію більш детально й аргументовано. Основною ідеєю її являється модерна думка про те, що все наше багатство й уся наша матеріальну культуру вигоріє енергія. Вона також є єдиним реальним та справедливим мірилом цінності всіх вироблених благ. Сучасна система, при якій таким мірилом являються гроші, еквівалент людської праці, витрат продукції та прибутку капіталіста, є анахронізм. Вона могла утворитися тоді, коли джерелом енергії була лише людська праця.

В доказ правдивості своїх поглядів Х. Скотт наводить величезну кількість фактів та розрахунків. Спиримося на деяких з них. В Америці зараз приблизно коло 36 мільйонів дорослих робітників. Коли єдиним джерелом енергії була б людська праця, ця армія робочої сили могла б дати в день, при 8 годинному робочому дню, всього 3.600.000 HP в день. Тим часом зараз модерна турбіна дає на добу праці 900.000 HP і чотири таких турбіни уявляють з себе запас енергії, рівний силі всім робітникам Америки. Могутність же всіх машин Америки зараз така, що перевищує в 50 разів всю ту енергію, яку може дати все доросле населення земної кулі.

Але на цьому не кінець. Сучасне становище все міняється в напрямку зростання запасів енергії та удоско-

налювання добування її. В 1900 р. продукція металургії при 600 м. робочих годин рівнялась 11 міл. тон, в 1929 р. при 770 міл. годин вона зросла до 38 міл., іншими словами, в 1900 р. було треба 70 годин на тону, а в 1929 р. лише 13 годин. Перша турбіна Кертіса була поставлена в 1903 р., а в 1909 вона вже була застаріла і замінена новою, хоч була в доброму стані й не виплатилась. Тому промислові підприємства повинні платити відсотки на амортизацію й за старі, й за нові машини, що автоматично приводить до все зростаючої заборженості, якій і кінця не видно.

В наслідок сучасної системи виборилась ситуація, при якій промисловці, заборговані до краю, не можуть продати гори своїх товарів, фінансисти не знають, куди дівати гроші, а робітники, не маючи праці, засуджені на голодування.

Єдиний вихід з цього становища є корінна реорганізація сучасної системи. В основі сучасної продукції лежить не капітал і не праця, а енергія. Економіка має поступитися своїм першородством і уступити місце техніці. Не економісти й політики повинні правити зараз світом, а інженери й техніки. Демократія й плутократія оджили свій вік і мусять бути заміненіми технократією, а мірилом цінності мусять стати картка з означенням на ній кількості одиниць енергії.

II.

Ми в самих загальних рисах передали основне ядро концепції Хоуарда Скотта, не спиняючись на деталях його практичних планів реорганізації існуючої системи, бо вони не уявляють з себе ще щось остаточно вироблене й закінчене. Як бачимо, в своїй критичній частині ця концепція йде далі по шляху, який був розпочатий Марксом-Енгельсом, критики того, що вони окрестили "фетишизмом" капіталізму, і що являється дійсно одною з головних хиб сучасної системи. В економічних теоріях Лам-Баверка, Менгера та Маршала вже цілком ясно викладені основні підвалини критики Х. Скотта щодо творення цінностей при сучасних умовах продукції. Тим часом йому належить безсумнівна заслуга висвітлення всієї проблеми в умовах сучасного поступу техніки та висунення ідеї енергетичного господарства, як центрального пункту в майбутній реорганізації всієї системи. Дякуючи саме цьому моментові вся можлива реорганізація повбувається всяких найменчих елементів насильства, терору, кривавих методів боротьби. Вона може відбутися лише на ґрунті інтелектуального ке-

ровництва, бо тільки йому доступне володіння законними енергією.

Цілком природно, що позитивна частина концепції Х. Скотта прилучається до продовження на свій зразок до вже раніш, задовго перед ним, висловлених та обгрунтованих тенденцій про регулювання господарського процесу свідомими силами державного та суспільного порядку. Для Америки, що до самого останнього часу була країною переважного панування в економічному житті приватного інтересу, це є великою новиною, але для Європи в цих думках новина зводиться лише до підкреслення значіння свідомого, заснованого на науковій аналізі регулювання запасів енергії. Загально відомі думки одного з найбільших сучасних фінансистів Ж. Кайо, що вважає головну причину сучасної кризи в необмеженому поступі техніки. Цей поступ техніки утворює перепродукцію та викликає безробіття.

Тим часом було б великою наївністю думати, що тими засобами, що намічені Х. Скоттом, можливо справді утворити якийсь новий лад та збудувати новий господарський та суспільний порядок. Енергія так само, як і капітал знаходиться в розпорядженні приватних власників і тому регулювання користування її запасами є лише часткова проблема регулювання та розв'язання проблеми власності на засоби продукції. Так само зв'язано організаційно енергетичне господарство з працею, бо хоч сучасна техніка все більш і більш механізує продукцію, але тим часом людська праця й зараз є одним з неодмінних та головних її чинників. Робітничі маси мають і матимуть постійно величезний вплив на організацію господарчого процесу і, поза межами їх участі, новий порядок встановлений бути не може. Ще в більшій мірі це відноситься до масового сільського господарства, з його індивідуальною природою та з використанням головним чином енергії сонця та біо-хімічних сил ґрунту.

Таким чином, коли дійсно в сучасному господарчому процесі небувало до цього часу зайняла місце енергетика, що уявляє в себе в найбільш чистому виді силу людського інтелекта, всі інші попередні його чинники зберігають все ж таки своє значіння та питому вагу, правда, зменшену зростанням нового складника. Тому то і нова стадія господарчої еволюції мусить дати гармонійний синтез участі всіх чинників і складників і чому демократичний режим може тільки сприяти.

Це має тим більше значіння, що в господарчому про-

цесі ми повинні завжди зберігати чинність та непо-
рушність його найбільш важливого рушія, себто інди-
відуальної ініціативи та зацікавленості, розуміючи
це не тільки в значінню безпосередньої матеріальної
вигоди чи присутку. Большевики які давно познайомили-
ся з ідеями Х. Скотта, привласнили їх собі в своєму
пятилітньому плані видавши його за свій власний ви-
нахід. Загально є відомим що з цього плану вишло на
грунті Оврулінської диктатури, з її кріпацькими госпо-
дарчими порядками, з повною відсутністю самодіяльно-
сти населення пригніченістю індивідуальної ініціа-
тиви всього того що уявляє душу господарчого проце-
су цих наслідків большевицького "експерименту" ніко-
ли не треба забувати при оцінці ідей Х. Скотта та йо-
го концепції.

III.

На підставі цього стислого огляду теорії "техно-
кратії" та з критичних уваг ми пересвідчилися що в
ній є безсумнівно елементи позитивного характеру, з
якими мусить рахуватися сучасна європейська думка та
державно-політична практика при своїх заходах поліп-
шення сучасного господарчого ладу. Мусять з ними ра-
хуватися також і політичні партії в своїх оцінках
різних чинників суспільства, якою бави своєї політич-
ної праці.

З цього погляду теорія "технократії" зміцнює по-
зиції тих партій, що відкидають класовий характер їх
організації. Зокрема наша партія, що завжди підкреслю-
вала свій "інтелігентський" характер в цій теорії о-
тримує новий аргумент правильності своєї позиції. Те
визначення значіння в сучасному господарчому житті
технічної інтелігенції, яке дано Х. Скот-
том цілком відповідає засадам нашого партійного про-
граму про виключно важливу роль української інтелі-
генції для відбудови державного та економічного жит-
тя України. І коли раніш наша партія не звертала ува-
ги на всякого роду погордливі закиди що Р.Д. партія
не може мати великого впливу не спираючись на "маси",
то зараз вона має тим більш мотивів іти своїм шляхом,
спираючись в першу чергу на інтелігенцію /в тім числі
й технічну/ та шукаючи опертя по всіх шарах нашого су-
спільства.

5: VI. 1933.
Прага.

І. Шовгенов.

ДНІПРЕЛЬСТАН.

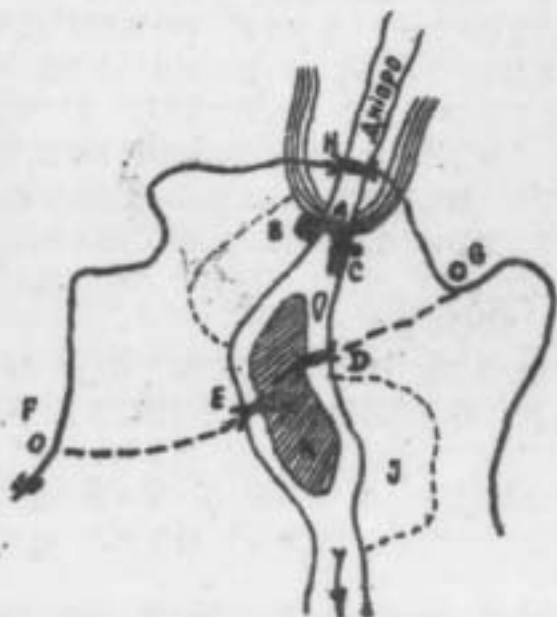
Наш Дніпро є третя за довжиною після Волги та Дунаю річка в Європі. Вже на зорі політичного життя українського народу Дніпро відігравав величезну роль, яко торговельний шлях "із Варяг в Греки", біля якого концентрувалося найбільш інтенсивне життя з о-середком його в Києві. Але вже й тоді, коли судна були невеликі, так що їх можна було при потребі перевозити по суходому, порожиста частина Дніпра творила перешкоди для безперервного руху суден, а особливо з низу до гори. З бігом часу судоходство по Дніпру хоч і поводі, все ж збільшувалося. Збільшувалися і розміри суден: перед світовою війною в р. 1912 по Дніпру вище порогів плавало 265 пароплавів і 1447 непарових суден, по Дніпру ж нижче порогів - 141 пароплав та 1190 непарових суден, при чому на цих суднах та плотах перевозилося біля 5 мільонів тон товарів. Це зростання судоходства викликало необхідність звернути увагу на регуляцію Дніпровських порогів і до 1910 р. зроблено було коло 20 проєктів цієї регуляції, а в 1918 р. Українським Міністерством Шляхів був прийнятий проєкт інж. Розога і асигновано 8 міль. карб. на початок робіт. Керівництво цими роботами було доручено інж. Ніколаї, який приступив був до опрацювання робочого проєкту й до підготовчих робіт.

В 1920 р. інж. І. Александров переглянув знову існуючі проєкти регуляції порогів і висунув свій проєкт, головні риси якого полягають в наступному.

На віддаленні 7 кілометрів від Александрівська вище острова Хортиці, там, де Дніпро ділиться на 2 рукави - Старий і Новий Дніпро - проєктована була одна гребля, загнута дугою, довжиною 760,5 метра. Низова частина греблі з бетону. Корона цієї частини підноситься на 23,29 м. над рівнем середньої води. Для регулювання відтоку проєктовано поставити на бетоновій частині систему Стонея, яка мала 47 відтулин по 13 метр у світу і могла підпирати воду ще на 8.58 метра до відмітки 51,2 метр. над рівнем Чорного моря. При такому піднесенні води біля греблі вся дільниця Дніпра аж до Катеринослава затоплялася так, що всі пороги перекривалися глибоким шаром води і не ставили вже перешкод для судоходства. Для переходу суден з одного поєму води перед греблею до другого - нижче її або

навпаки, проєктовано при лівому березі трьох-коморовий шлюз. Розміри кожної комори такі: довжина 136 м.; ширина 17 м. глибина над порогами шлюза 3.6 м. канал може пропускати судна з поємністю до 2000 тон; а за рік пропустить до 5 міл. тон. Крім того, в проєкті передбачена була гідроцентрала з 9 турбін по 90000 КС кожна, себто разом використання 810000 КС, або до 2 мільярдів кіловат-годин річно.

В зв'язку з будовою греблі проєктовано було спрямлення й перетворення на зверхмагістраль частини Катеринославської залізниці між пунктами Демурино-Марганець довжиною 184 км., через що скорочувалася між ними дорога на 66 км.; будова цього спрямлення вимагала будівництва ще двох мостів через Дніпро замість старого, який затоплюється підпертою водою. /Схема всіх цих споруджень показана на рис./

А - гребля. В - гідроцентрала. С - шлюз.
D і Е - нові мости. Н - старий міст.
F - ст. Марганець. G - ст. Демурино.
H - ост. Хортиця. J - майбутнє місто.

В зв'язку з будовою гідроцентралі передбачається вибудування цілого ряду заводів, які були б споживачами енергії, крім того застосовано наводнення біля 600000 гект. степових земель і осушення біля 120000 гект. плавень.

Все це вимагало витрат на загальну суму 994512000 карб. зол? Сума в тракті роботи підлягла збільшенню.

Розподіл енергії Дніпровської Станції намічався такий, при якому 185.000 КВ брали нові заводи, металургічні заводи

в Запорозжі 77.000, комунальні потреби Запорозжя та інші 17.000, копальні в Кривому Розі і Нікополі 22.000, на меліорацію 14.000, на страти в сіті 31.000, разом 346.000 КВ, або 470.560 КС.

При 6000 годин віддачі енергії річно це рівнялось би біля 2 мільярдів КВ годин.

Питання про рентабельність Дніпрельстану та вигідність будівництва ідого ряду нових заводів з метою штучного створення споживачів енергії було темою довгої й гарячої дискусії, в якій багато економістів, а особливо фахівців металургічного діла ставилися дуже скептично до створення фабричного комбінату та постачання цьому комбінату енергії з Дніпрельстану. Згідно передбачень і обрахунків інж. Александрова собівартість 1 кв. години енергії на підстанціях була 0.30 коп. за перші роки експлуатації станції від 0.30 до 0.51 коп. за повного використання енергії від 0.18 до 0.32 коп., але на кінцевих підстанціях від 0.37 до 0.51 коп. / Представники різних заводів твердили, що на нових заводах тільки тоді була б рація використовувати енергію Дніпрельстану, коли б вона була дешевшою, ніж 0.5 коп. за кв. годину.

В 1926 р. постановлено було будувати Дніпрельстан згідно проекту інж. Александрова при постійній консультації американських і німецьких інженерів.

Грандіозні роботи Дніпрельстану були розпочаті 10 жовтня 1927 р., а 22 березня 1932 р. вода стала переливатися через закінчену бетонну частину греблі на відмітці 42.0; 28 квітня 1932 р. з Катеринославу до Дніпрострою прийшов перший пароплав. 10 жовтня 1932 р. відбулося офіційне відкриття Дніпрельстану, або, як стали називати, Дніпрогесу, при чому по цей день були виконані наступні роботи:

Бетонна нижня частина греблі довжиною 750 м., на яку пішло 720.000 м.к. бетону; будинок станції на 9 агрегатів, з яких 5 з турбінами Франциса фірми "Дженераль-Електрик" було вмонтовано, а 6-й і 7-й агрегати петроградського заводу "Електросила" були ще в стані монтажу.

Рухома частина греблі, себто щити Стоenea, не була виконана, через що натиск на турбіни був тільки 28 м. замість 37 м. В зв'язку з цим 5 турбін можуть дати найбільш 280.000 КС замість проєктованих 450.000 КС.

Після того як щити Стоenea будуть закінчені, шість агрегатів першої черги зможуть дати максимально 400.000 КВ, але при середньо-низьких станах води потужність може спадати до 150.000 КВ.

Лінії електропередачі для 400.000 КВ при напруженні тока в сіті в 110.000 вольт будуть закінчені літом 1933 р.

Далі збудовано згідно проєкту 2 нових моста через Дніпро, а старий міст розібрано.

Закінчено трьохкоморний шлюз з розміром комор 120 м. довжиною і 16 м. шириною з пропускною здібністю в 4 мил. тон за навігацію.

Переселено з 17.000 гект. біля 30 сел і 1200 окремих дворів.

Таким чином великі технічні труднощі на Дніпрелльстані були вже поконані в більшій мірі, так що в кінці 1933 р. проєктований натиск біля греблі і глибина над порогами будуть мабуть досягнені. Поборення технічних труднощів на Дніпрелльстані здавалось мені цілком можливим ще в р. 1926, коли я робив доклад Укр. Науковому З'їзду в Празі на тему "Джерела механічної енергії на Великій Україні, Кубані та Галичині", але підрахунки рентабельності цілого підприємства здавалися не правильними, бо надто оптимістичними.

Дійсно, всі обрахунки були побудовані на тому, що енергія буде коштувати не більше 0,5 коп. за КВ година, вантажоборот шлюза досягне в скорому часі 5 мил. тон, будівництва заводів і меліорація земель підуть швидким темпом. Що ж виявляється в дійсності? З книжки інж. А. Ковалевського "Днепровская гидроэлектрическая Станция" вид. 1932 р. довідуємося, що вартість виконаних робіт така: гребля 63500000 карб., гідростанція 45660000 к., електромеханічне обладнання 46110000, викуп земель 10760000, різні будинки, необхідні при експлуатації станції 5520000, лінії електропередачі та підстанції 59090000. Разом 230640000 карб. Половину вартості греблі /31750000 к./ та половину вартості викупу землі /5380000 к./ треба віднести на кошти поліпшення умов судноплавства, але половину вартості нових мостів /біля 8.000000 к./ належить додати до витрат на створення електричної енергії. Коли це прийняти на увагу, то вартість виконаних електрофікаційних робіт і чинностей можна окреслити на 200000000 к.

Річний видаток на утримання гідростанції й інших споруджень та на амортизацію проф. Александров приймає рівним 12% від загальної суми видатків. При видатках в 200000000 к. річний видаток буде виносити біля 24000000 к. Яке ж намічається запотрібування енергії?

Головний інженер В. Веденев в газеті "За індустріалізацію" від 10. жовтня 1932 р. писав: "К моменту торжественного открытия Днепровская гидростанция могла бы нести нагрузку кругло в 200000 КВ, что значительно превышает потребность в энергии всего Приднепровья в настоящее и ближайшее время". С. Янтаров в газеті "Правда" за 10 квітня 1933 р. ч. 99 подає, що за 9 місяців "Днепрогес" отпустил около 200 мил. килов. часов електроенергии" (x) *Підпр. І. Шовг.*

З цих даних виходить, що на ближчі роки запотрібування на енергію буде від 400 мільйонів кіловат-годин до 1200 мільйонів кіл.-год. І тільки в недалекому майбутньому після того, якби були збудовані нові заводи та до Дніпровської станції долучені теплові резерви /згідно проф. Александрова в розмірі 15%/ використання енергії могло б досягти 2300000000 кіловат-годин. При згаданому використанні енергії собівартість кіловат-години на станції буде від 6 до 2 коп. і тільки при повній загрузці її потужності може обнизитися до 1 к. Отже дійсна собівартість енергії далеко буде вища, ніж то передбачалося, особливо ж в сучасних обставинах, коли нових величезних споживачів енергії ще немає.

Сподіватися швидкого будівництва нових заводів при сучасній кон'юктурі й фінансових труднощах Радянської влади дуже важко, тому згаданий вище С. Янтаров пише: "Пролетарини Дніпростроя решарт вторую ответственную задачу — постройку и пуск величайших предприятий-заводов высококачественной стали, алюминия, ферросплавов и т.д. На этом участке имеет место значительное отставание".

Відносно розвитку на Дніпрі водного транспорту необхідно відмітити, що як стан річок, так і стан суден стали зараз значно гірше довоєнних. І тому передбачений на 1933 р. вантажоборот 16780.000 тонн /після 4312.000 тонн в р. 1930/ далеко не буде досягнений, а р. в т.ч. і рух через шлюз буде значно менший, ніж передбачений проектом в 5 мільйонів тонн.

Щодо зрошення й осушення придніпровських земель, то радянська преса подає за останній рік дуже мало відомостей. Дніпровський електрично-сільський комбінат /ДЕСХ/ опрацював проект зрошення 9 комбінатів на загальній їх поверхні 349.000 гект., при чому до кінця 1933 р. передбачалося зросити 114.000 г., витративши на це 338.000.000 карб. З огляду на згадані вище фінансові труднощі роботи ці в наміченому обсязі в 1933 р. не будуть виконані, а тому на запотрібування енергії на меліорацію ф.х. в ближчі роки розраховувати важко.

Отже, економічні перспективи Дніпровського будівництва зовсім не блискучі. Відповідного споживача енергії немає й довго ще не буде, бо штучне створення його буде коштувати значно більше, аніж то передбачається. На виконання задуманого індустріального комбінату та меліорації треба ще витратити до мільярда карбованців. Чи можуть тепер бути здобуті такі величезні суми? На це питання скорше буде відповідь негативна. Коли ж вся можлива енергія не знайде в скорому

"асі сталого споживача, тоді з погляду нормальної рентовності Дніпрельстан буде підприємством убиточним, яке щороку вимагатиме доплат з інших джерел і тільки при загальному економічному відродженні України та розвитку господарської самодіяльності населення він оправдає грандіозні витрати та стане корисним чинником добробуту краю.

РЕЗОЛЮЦІЯ З.В.

з приводу постанови II-го Інтернаціоналу в справі можливої війни між Японією та ССРСР.

/12. VII. 1932 р./

Познайомившись з постановою виконавчого II-го Інтернаціоналу, що була прийнята на засіданнях в Цюриху 21-22 травня 6. р. /1932/ та зважаючи, що ця постановка має значіння загальне, а в тій її частині, що скерована проти сепаратистичних рухів народів поневолених ССРСР, іде в супереч з істотними інтересами Українського Народу, Закордонне Виро Рад Демокр. Партії прийняло таку резолюцію.

1. Сучасні демократичні принципи, які малися зосвязувати й II-й Інтернаціонал, визнають безпартійну тезу про повне та необмежене самовизначення народів та повну їх волю в виборі методів боротьби за своє національне та державне визволення.

2. Україна й Український Народ, що ніколи не визнавали влади Червоної Москви і провадили ввесь час запеклу боротьбу з окупаційною владою революційними методами, не відмовляться від цієї боротьби й під час тих збройних конфліктів, в які буде втягнений ССРСР в наслідок московської імперіалістичної агресії в її традиційних суперечках з іншими імперіалізмами.

3. Найкращою гарантією миру на Сході Європи, про який так дбає II-й Інтернаціонал і якого послідовним прихильником-являється також і Рад.-Демокр. Партія, було б визволення всіх поневолених народів ССРСР і в першу чергу Народу Українського.

З ЖИТТЯ ПАРТІЇ.

ЗАКОРДОННЕ ВІРО продовжувало чергову роботу, одружуючи зібрання не менш одного разу на місяць. Найбільш важливими справами були: 1. в'яснення можливості скликання Конференції Ц. К. Партії, 2. Справа укра-

інських земель, що знаходяться поза межами УССР; 3. Підготування чергового /8-го/ ч. бюлетеню; 4. інформації про життя партійних громад і зносини з ними; 5. Обговорення інформацій про зовнішнє й внутрішнє положення України.

1. Вияснилась неможливість скликати Конференцію перед літом; тому ухвалено - звестись листовно з партійними осередками відносно пізнішого терміну Конференції, потреба якої побільшується особливо тепер у зв'язку із сучасними становищем української справи.

2. Згідно з ухвалою останньої Конференції вироблено проект постанов, який буде запропоновано 3. Бюро майбутній Конференції. Вихідною точкою цього проекту є українська держава з центром у Києві /при утопичності всіх інших комбінацій/; на відновлення української державності з центром у Києві повинна бути скерована політична думка й акція представників усіх земель України в тім числі і західних. Інші точки цього проекту коротко вказані у попередньому /7-му/ числі Бюлетеня на ст. 17.

3. Всі статті Бюлетеня були ставлені на обговорення в засіданнях 3. Б. У першій статті /Ревізія мирових договорів/ подана спроба оцінки з точки погляду 3. Б. однієї з найбільш важливих міжнародних проблем в нинішній момент.

4. Повідомлення про життя й розвиток партійних громад ставились на порядок денний 3. Б. Зносини відбувались як листовно, так і через присутніх у 3. Б. представників місцевих громад.

5. У внутрішньому положенні України, що знаходиться під окупацією совітів констатовано ще даліше погіршення життя, уже й так доведеного майже до неможливості, хоч і не припиняються прояви опору й боротьби на Україні проти окупанта; в той самий час міжнародне положення дійшло за останню добу до нових ускладнень, зокрема зв'язаних з новою тенденцією до визнання совітів тими державами, які до останнього часу від цього кроку зтримувались 3. Б. у наступних засіданнях має уважно розглянути ці питання, з'ясувавши також з іншими партійними й політичними чинниками.

РІЧНИЙ ЗІЗД ГРОМАД ПАРТІЇ У ПОЛЬЩІ відбувся у Варшаві 12. III. 1933 р. під головуванням проф. О. Г. Лотоцького. Почесним головою обраний був присутній на Зізді В. К. Прокопович. Учасників Зізду було 18. У промовах О. Лотоцького і В. Прокоповича було в'ясовано нинішнє

положення Партії й праця членів її в Уряді УНР. Скон-
статовано було континуїтет партійної ідеології й
практики. Вказано було на великі досягнення в громад-
ській opinii Західної Європи, але, — що нинішня полі-
тична атмосфера менше сприятлива для ширшого постав-
лення у Західній Європі нашої справи. — Після промов;
які мали програмовий характер, З'їзд приступив до ва-
слухання справоздань голови організації Партії в
Польщі інж. Є. Гловінського та Рев. Комісії. Було вказа-
но на потребу: 1. більш тісних зносин із З. Б. Партією,
2. щомісячного друкування відомостей з життя Партії,
3. дискусій у громадах над питаннями нашої платформи,
що й було прийнято З'їздом у формі побажань. — У поряд-
ку загальної дебати було обговорено питання про пси-
хологічну різницю між старшими й молодшими членами
Партії; з боку старших членів, однак, вказувалось на
природність цього явища, особливо, коли прийняти на у-
вагу умови, серед яких виговались політично ті й дру-
гі члени Партії. Участь у політичній роботі молодших
членів залежить виключно від їх енергії й ініціатив-
ності, як то було в свій час і з старшими. Та й сама
різниця між старшими й молодшими при нинішніх об-
ставинах є в значній мірі конвенціональна. — Допові-
ді з місць вказали, що партійні громади на місцях пе-
реводять переважно роботу в еміграційних колоніях вза-
галі. — З'їзд закінчився обранням нової Президії й ре-
візійної Комісії у складі: голова інж. Є. Гловінський,
члени пані В. Завадська, пп. Д. Векевич-Шуковський, Г.
Скубій, кандидати: пп. Теліга, Зваричук, Клекоцький. Ре-
візійна Комісія: пані Н. Саліковська, пп. В. Завадський,
В. Прохорів.

РІЧНІ ЗБОРИ ПРАЗЬКОЇ ГРОМАДИ відбулися 27. У. 1933.
під головуванням проф. М. Славінського. Після звіту пре-
зидії й акту Ревіз. Комісії в оглядові було вказано,
що громада, не зважаючи на тяжке матеріальне станови-
ще й непевність ситуації її членів, нормально працюва-
ла цього року. Потім було уділено абсолюторій Президії
й обрано Президію й Ревізійну Комісію на р. 1933/34.
Голова громади І. Мірний, голова Рев. Ком. проф. А. Яков-
лів/.

З М І С Т.

Ревізія мирових переговорів	ст. 1
Є. Гловінський, Внутрішня боротьба в Україні. Совітській	" 6
К. Мацієвич, Технократія	" 9
І. Повгенів, Дніпрельтан	" 13
Резолюція	" 18
З життя Партії	" 18